

Ревізія методології

Від кого	Існуюча “норма”	Запропоновані зміни	Кейс (якщо є)

Методологія моніторингу гречкосіїв

Термінологія “гречкосійства”:

Гречкосійство – це спроби політиків (на виборних чи призначених посадах) або потенційних кандидатів вплинути на волевиявлення виборців самостійно чи через допоміжних суб’єктів (третьох сторін) шляхом роздавання товарів, надання послуг або інших матеріальних чи нематеріальних активів.

Гречкосійство за приватні кошти – це надання товарів, послуг виборцям або їхнім дітям власним коштом політиків чи потенційних кандидатів, зокрема й через громадські організації та благодійні фонди.

“Бюджетна гречка” або “піар бюджетним коштом” – це піар політиків чи потенційних кандидатів на товарах і послугах тощо, оплачених за кошти з державного або місцевого бюджету, які вони позиціонують/маркують як свою заслугу, комунікують як свій здобуток і можуть замовчувати те, що це зроблено за бюджетні гроші.

Потенційний кандидат – це особа, котра, маючи намір балотуватись і підвищити свою впізнаваність, показує це публічно. Демонстрування наміру може виявлятися в наданні товарів і послуг виборцям чи їхнім дітям за бюджетні чи приватні гроші або коштом третіх осіб з метою вплинути на волевиявлення в майбутньому.

Суб’єкти гречкосійства – це фізичні чи юридичні особи, яких потенційні кандидати або чинні політики можуть використовувати як посередників.

Агітація – це здійснення діяльності з метою спонукання виборців голосувати або не голосувати за певного кандидата в депутати чи партію – суб'єкта виборчого процесу. Формами агітації, які Рух ЧЕСНО не вважає за гречкосійство, є роздавання листівок чи поліграфічних матеріалів, розміщення агітаційних наметів, зустрічі з виборцями задля розроблення програми та її подальшої популяризації, проведення мітингів і демонстрацій, дебати, політична реклама.

Мета моніторингу

1. Зміна політичної культури чинних депутатів і потенційних кандидатів задля того, щоб електоральна демократія трансформувалась у представницьку.
2. Фіксація фактів гречкосійства, аналіз його впливу на вибір громадян і подальше здійснення гречкосіями неякісної представницької функції дають підстави для напрацювання змін до законодавства України, а саме:
 - урегулювати діяльність третіх осіб (благодійних фондів, громадських організацій, ЗМІ), спрямовану на популяризацію партій та окремих політиків, упрозорити джерела їхнього фінансування;
 - змінити дозволений перелік агітації (п.7 ч.1 [статті 51](#) “Форми і засоби передвиборної агітації” Виборчого кодексу України), зокрема вилучити таку форму агітації, як концерти, спортивні змагання тощо;
 - ліквідувати цільові ([депутатські](#)) фонди, які зараз формуються з місцевих бюджетів ([стаття 68 закону](#) “Про місцеве самоврядування в Україні”) і використовуються депутатами як бюджетна “гречка”, оскільки депутати не повинні виконувати невластиві їм функції, що вже покладені на соцслужбу та інші профільні служби муніципалітетів.

Рух ЧЕСНО виступає за якісну зміну політичної культури в Україні.

Значна кількість українських політиків у комунікації з виборцями не обговорює проблем, які можна розв'язати на різних рівнях із представницьким мандатом, не напрацьовує спільно відповідних політик, програм і шляхів їх реалізації.

Натомість політики використовують товари, роботи та послуги, щоб отримати голоси виборців. Рух ЧЕСНО фіксує такі прояви **гречкосійства**.

Перший – це “**гречкосійство за приватні гроші**”, тобто надання товарів чи послуг виборцям або їхнім дітям за приватні кошти, зокрема й через громадські організації та благодійні фонди.

Згідно з [дослідженням](#) Руху ЧЕСНО, 2018 року 80 нардепів задекларували 94 благодійні фонди. Крім цього, фіксуються випадки іменних благодійних фондів,

яких немає в деклараціях, а також благодійних фондів, котрі прямо чи опосередковано пов'язані з політиком.

Наявність у політика благодійного фонду чи ГО або промоування ним певного фонду не є підставою називати такого політика гречкосієм. Водночас Рух ЧЕСНО розглядає це як підставу для перевірки діяльності політика. Ми беремо до розгляду діяльність благодійних фондів насамперед через те, що ці організації не оприлюднюють своїх донорів, тому громадськість не знає, хто ж насправді фінансує такого політика.

Другий вид – це **“бюджетна гречка”** або так званий **“піар бюджетним коштом”**. “Бюджетна гречка” походить з піару політиків на товарах і послугах, фінансованих початково платниками податків (ідеться, приміром, про субвенції на соціально-економічний розвиток з державного або обласного бюджету, депутатські фонди).

До цього виду ми зараховуємо випадки, коли політики чи потенційні кандидати вдаються до піару на товарах і послугах тощо, оплачених за кошти з державного або місцевого бюджету, але при цьому вони позиціонують/маркують такі товари чи послуги як свою заслугу, комунікують як свій здобуток і можуть замовчувати те, що це зроблено за бюджетні гроші. Наприклад, пробрендовані іменем політика спортивні майданчики або лавки, придбані коштом платників податків, ми вважатимемо за “бюджетну гречку”.

Також до гречкосійства відноситься так званий “контроль за виконанням будівельно-ремонтних робіт на окрузі”, якщо повідомлення не містить інформації про контроль витрат, строків виконання робіт, запитів та звернень, виявлення можливих порушень.

Рух ЧЕСНО виступає за ліквідацію депутатських фондів, які часто використовуються як “бюджетна гречка”, особливо в тих випадках, коли депутати дають виборцям готівку як матеріальну допомогу. Наявність депутатського фонду є вагомою перевагою для чинних депутатів, що може допомогти їм переобратися, оскільки вхід до політики тих, хто не має депутатського мандата, буде ускладнений саме через депутатські фонди.

Ми фіксуємо такі факти гречкосійства й у **міжвиборчий період**, оскільки цей час є білою плямою в законодавстві, що дає можливість потенційним кандидатам і чинним політикам вести активну діяльність (часто в межах певного округу) упродовж тривалого часу, але до початку виборчої кампанії.

Крім того, використовуючи благодійні фонди, потенційні кандидати й чинні політики не зобов'язані розкривати джерела походження коштів, витрачених на гречкосійство. Відтак ми не завжди можемо зіставити масштаби видатків на "благодійно"-політичну кампанію та походження коштів на її проведення.

Суб'єкти гречкосійства – це фізичні або юридичні особи, яких потенційні кандидати або чинні політики можуть використовувати як посередників.

Допоміжними суб'єктами можуть бути:

- 1) громадські організації (ГО), благодійні організації/фонди (БФ) та інші зареєстровані й незареєстровані об'єднання, зазначені в деклараціях (чи поза деклараціями) потенційних кандидатів або політиків, чия діяльність спрямована, зокрема, на популяризацію окремих політиків чи партій і які можуть потенційно вплинути на вибір виборців;
- 2) помічники (якщо потенційний кандидат є чинним народним або місцевим депутатом), довірені особи кандидатів, помічені в наведених вище діях, що можуть вплинути на вибір виборців, тощо;
- 3) політичні партії (згідно зі статтею 4 ЗУ "[Про благодійну діяльність і благодійні організації](#)", політичні партії не можуть здійснювати благодійну діяльність, але такі факти трапляються, тож ми також фіксуємо надання товарів чи послуг від партій як гречкосійство).

Зауважимо, що після старту виборчої кампанії виникає відповідальність за підкуп виборців, що передбачено [статтею 160](#) Кримінального кодексу України, і від цього моменту фактами **підкупу виборців** повинні опікуватися правоохоронні органи.

Відповідно до ККУ, **підкуп виборів** відбувається, якщо сума перевищує 3% прожиткового мінімуму, актуального на момент старту виборчої кампанії. Від 1 січня 2019 року і станом на 22 травня прожитковий мінімум становив 1853 грн (3% – 55,69 грн). Прожитковий мінімум для працездатних осіб з 1 січня **2020** року сягає 2102 гривні (3% – це близько 63 грн).

Ми **не вважаємо** за гречкосійство промотовари, що містять ознаки агітаційних матеріалів, на кшталт візуальних зображень найменувань, символіки, прапорів політичної партії, а також канцелярію, кепки й футболки.

Проте **ми вважаємо** за гречкосійство організовані політиком, партією або потенційним кандидатом [концерти](#) та [подібні види агітації](#) (п.7 ч.1 [статті 51](#)

“Форми і засоби передвиборної агітації” Виборчого кодексу України) з огляду на те, що в такому разі громадяни по суті отримують від них додаткову послугу й це є непрямим підкупом виборців. Зауважимо, що на сьогодні такі заходи, як концерти, належать до форми агітації (згідно з Виборчим кодексом), тому у виборчий період кандидати повинні про них повідомляти у фінансових звітах, бо витрачають на них кошти з виборчих фондів. На думку Руху ЧЕСНО, такі концерти не дають виборцям додаткового розуміння про команду та програму кандидата й не сприяють процесу комунікації кандидата з виборцями задля окреслення проблем і пошуку шляхів їх розв’язання. Отже, організація концертів не розвиває представництво інтересів громади, а виконує радше розважальну функцію й дає виборцям змогу відвідати виступи зірок, за які вони, якби схотіли піти на концерт, мали б сплатити власні кошти.

Зауважимо, що наведені кейси маркування гречкосійства не є вичерпними та можуть доповнюватися.

Для внутрішнього користування

Тест на гречкосійство

1. Чи мало місце безкоштовне надання товарів чи послуг виборцям або їхнім дітям від обраних осіб, або від тих, хто хоче стати обраним, або від третіх осіб (ГО, БФ, помічники тощо)?
2. Чи зрозуміло, що джерело походження коштів на фінансування цього товару/послуги з державного чи обласного бюджету?
- 3.

Чи мало місце безкоштовне надання товарів чи послуг виборцям або їхнім дітям від обраних осіб або від тих, хто хоче стати обраними особами або від третіх осіб (ГО, БФ, помічники тощо)

так

ні/не знаю

Це гречкосійство

4. Якщо так, то

Типові приклади гречкосійства

1. Організація концертів, свят. Якщо чітко зазначено, що організовує депутат. Не важливо, чи там щось будуть роздавати. Гречкосійство поширюється і на товари, і на послуги.

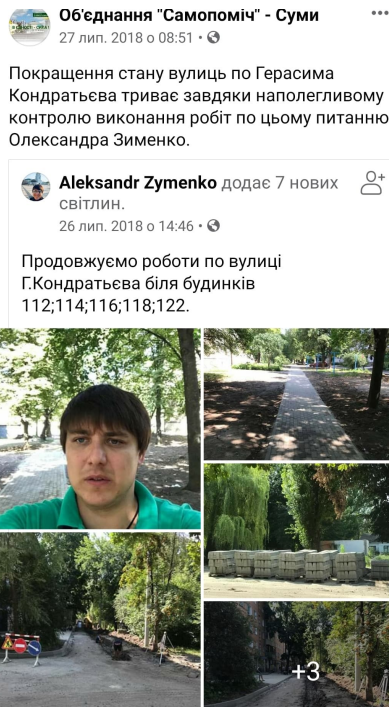

2. Подарунки. Виключення лише агітаційні матеріали. Не брендовані подарунки теж враховуються. Квіти враховуються.

“Традиційно чоловіки Сумської міської парторганізації БПП "Солідарність" вітають сумчанок з Міжнародним жіночим днем. Нехай весна завжди живе у Вашому серці, посмішка не сходить з Вашого обличчя, а мрії стануть реальністю. Ми любимо і цінуємо Вас! Зі святом!”

3. Піар на ремонтах доріг. Такого типу повідомлення “за підтримки/завдяки...” при тому не вказано, що бюджетні кошти використовуються і в чому полягає контроль виконання робіт, є гречкосійством.

4. Піар на депутатських фондах. Приклад: “Завдяки «Об’єднанню «Самопоміч» у Сумах з’явився новий спортивний майданчик. **Безкоштовний спорт** на Сумщині стає доступнішим.Здоровий спосіб життя пропагують депутати Сумської міськради Олександр Зименко та Ірина Рибальченко. 22 грудня на території 20-ї школи урочисто відкрили сучасний спортивний майданчик. 10 нових тренажерів для всіх груп м’язів встановили на подвір’ї навчального закладу **за депутатський кошт**”.

Пояснення: По -перше, це не безкоштовний майданчик, а за кошти держ бюджету, по-друге, що таке “депутатський кошт”? Це знову ж таки кошти держ бюджету закріплені за депутатом на потреби округу (деп фонди). По-третє, фото депутатів.

Зазначайте в статті, що деп фонди - це додаткове джерело гречкосійства і політики використовують їх для піару.

Не є гречкосійством

1. Інформування/звітування. Повідомлення, які не містять фраз “завдяки, за сприяння, за підтримки”..., не містять фото самих депутатів. Повідомлення типу “триває ремонт на вулиці..., підключено воду на вулиці...”

Якщо йдеться про використання деп фондів: “За рахунок 300 тис грн депутатського фонду по вул... збудовано дитячий майданчик”, “після звернень громадян прийняв рішення виділити з деп фонду 50 тис грн на реконструкцію фасаду...”

Теж саме стосується допомозі армії. Якщо немає фото, брендіваних стрічок... А інформація, що організовується збір коштів - в гречкосійство не додаємо.

Депутат Ігор Мельничук 😊

почувається втішено.

20 трав. о 19:02 • 🌐

Триває капітальний ремонт прибудинкової території будинку Курчатова, 1Д

2. Не є гречкосійством соціальна-відповідальність компаній, власниками яких є депутати, якщо в заходах немає агітація, власник не фігурує, як депутат. Заходи відбуваються не на 1

окрузі. Але надірна активність може свідчити про наміри балотуватись в мери. Це інша історія, тому скріни зберігайте.

3. Не вважається гречкосійством повідомлення від 3 осіб (не власні ГО, БФ, партії, помічники, однопартійці).

До прикладу: Депутат подарував книги бібліотеці і про це написала бібліотека. Фото нема.

Або: Депутат пожертвував на лікарню певну суму, про це написали волонтери. Фото нема